

30. évf. 7. sz. 1983. július

Tudományos és Műszaki Tájékoztatás

EGY ÉVSZÁZAD A MŰSZAKI HALADÁS SZOLGÁLATÁBAN

Az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár fennállásának 100. évfordulóját ünnepli. Jogelődje, a Technológiai Iparmúzeum és annak könyvtára, amelyet a kiegyezés utáni fellendülés, a magyarországi nagyipar születése hívott életre, 100 évvel ezelőtt – 1983. június 24-én – nyitotta meg kapuit a nagyközönség előtt.

A centenárium nemcsak az intézmény életében nevezetes dátum, hiszen jelentősége túlnő az intézmény falain: műszaki társadalmunk, a hazai könyvtárügy és a műszaki–tudományos tájékoztatás dolgozóinak közös ügye, ha eredményes 100 évre tekinthet vissza egy olyan intézmény, amely kezdettől fogva azon fáradozik, hogy elősegítse az emberiség évszázadok során felhalmozódó, felbecsülhetetlen értékű szellemi vagyonának okos befektetését az ország ipari termelésébe, a hazai tudományos kutatásokba és fejlesztésekbe.

A TMT e száma az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtárt köszönti fennállásának 100. évfordulója alkalmával, közreadva az 1983. június 10-i országos emlékülésen elhangzott ünnepi beszédeket, amelyeket Székér Gyula, az OMF B elnöke, Korcsog András, a Művelődési Minisztérium államtitkára és Ágoston Mihály, az OMIKK főigazgatója tartottak, valamint Lázár Györgynek, a Minisztertanács elnökének üdvözlő levelét és Gurij Marcsuk, a Szovjetunió Tudományos és Műszaki Állami Bizottsága elnökének az intézmény dolgozóit köszöntő levelét.

Benedek Jenő, az Országos Műszaki Könyvtár nyugalmazott igazgatója tanulmányában az OMIKK történetének főbb eseményeit eleveníti fel az ország politikai, gazdasági és kulturális fejlődésének tükrében.

Futala Tibort, az Országos Műszaki Könyvtár igazgatóját a centenárium „hétköznapi számvetésre” ihlette a Könyvtár közelmúltjáról, jelenéről és jövőjéről.

Kertész József, az OMIKK rendszertervezési és információszolgáltatási főosztályának vezetője az intézmény számítógépes fejlesztéseiről nyújt áttekintést, megemlékezve az elmúlt évek alapozó eredményeiről is.

A centenárium adott alkalmat egy jelentős és aktuális téma – a nemzetközileg hozzáférhető adatbázisok hasznosítása a nemzeti tudományos és műszaki információs rendszerekben – széles körű szakmai megvitatására egy nemzetközi konferencia, a DATABASE '83 keretében. Erről tudósít Vajda Erik, a konferencia programbizottságának elnöke.

Természetesen a TMT – terjedelme szabta korlátai miatt – nem tud részletesen beszámolni az OMIKK 100 évének történetéről. Azoknak, akik eziránt érdeklődnek, az OMIKK két részben megjelent történetét ajánljuk,

az 1883–1949 közötti időszakot dr. Móra László,

az 1950–1983 közötti időszakot pedig Benedek Jenő

örökítette meg számunkra, illetve utódainknak.

SZÁNTÓ PÉTER
főszerkesztő

ÜNNEPI BESZÉDEK AZ OMIKK ORSZÁGOS CENTENÁRIUMI ÜNNEPSÉGÉN

Szekér Gyula

az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság elnöke

Kedves Elvtársnők és Elvtársak!

A Magyar Népköztársaság kormánya nevében szeretettel köszöntöm a 100 éves fennállását ünneplő Országos Műszaki Információs Központot és Könyvtárat és gratulálok a műszaki haladást szolgáló évszázados tevékenységéhez.

Az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár jogelődjét – a Technológiai Iparmúzeum szakkönyvtárát 1883. június 24-én Trefort Ágoston – aki közoktatásügyi minisztersége mellett két évig megbízott ipari és kereskedelmi miniszter is volt – azzal adta át a nyilvánosságnak, hogy az a

„honi műipar előmozdítása céljából az új technikához értő szakemberek képzését segítse, meglévő tudásukat továbbfejlessze”.

Azok a személyiségek, akik segítettek a Technológiai Iparmúzeum és könyvtára létrehozásában – Eötvös József, Csengery Antal, Szalay László, Klauzál Gábor és még sokan mások –, Treforttal együtt a reformkori eszmék állhatatos követői voltak. Trefort azt vallotta, hogy az ipari fejlődés a leghatékonyabb eszköz a néptömegek anyagi és erkölcsi helyzetének megjavítására; a gyáripart a fejlődés olyan tényezőjének tartotta,

„amelyet korunk irányánál fogva egy európai nemzet sem nélkülözhet anélkül, hogy kifejlődéséről lemondjon, – anélkül, hogy nemzeti létét ne veszélyeztesse”. Ez a megállapítása ma is érvényes.

A XIX. század utolsó két évtizede ipartámogató törekvéseinek tudható be az, hogy az 1867-es kiegyezéstől a századfordulóig az ipar részaránya a nemzeti jövedelem termelésében elérte a 25%-ot. Az ipartámogató politikához gondoskodni kellett az új technikához értő szakemberek képzéséről, tudásuk bővítéséről. Igen jelentős volt tehát a Technológiai Iparmúzeum és szakkönyvtárának a létrehozása.

Az utódintézmény, az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár szerepe ma is az, hogy az „új technikát értő szakemberek” tudásának korszerűsítését, kiegészítését segítse.

A századforduló körül alakult ki Magyarországon a vasútépítéssel kapcsolatban az ahhoz szükséges eszközök gyártása, amely a századfordulót követően nemzetközi

versenyképességű korszerű iparrá fejlődött (kohászat, mozdony- és vasgyártás). A hazai élelmiszertermelés talaján fejlődött ki az egy időben világelső helyet elfoglaló malom- és malomgépipar; ekkor találta fel Mechwart az acél hengerezéket. Harmadiknak említeném a villamos és energetikai gépgyártást, amelynek jelentőségét a GANZ gyár gyorsan felismerte és nagynevű konstruktőrei – Déry Miksa, Bláthy Ottó, Zipernovszky Károly – találmányaikkal a gyárat a világ élvonalába emelték. Hasonló sikereket ért el Bánki Donát belsőégésű motorjaival, később Csonka a karburátorral stb. Erre az időszakra esik a gumi- és a gyógyszergyártás kezdete is Magyarországon.

Az iparfejlesztési eredményekben benne volt a 100 esztendővel ezelőtt útnak indított könyvtár munkája, amely a főváros műszaki értelmiségének, a kisiparosoknak és üzemi munkások tizezreinek kedvelt, sűrűn látogatott intézményévé vált.

Tisztelt ünneplő közönség!

A tudomány és a technika fejlődése nem hagyta érintetlenül hazánkat, de különösen a felszabadulás óta eltelt időszakban került figyelmünk középpontjába.

A háború okozta árok helyreállításának befejezése óta szakadatlanul azon munkálkodunk, hogy olyan ipart teremtsünk, amely képes a néptömegek anyagi – és erkölcsi – helyzetének javítására. Sok vonatkozásban eredményesen dolgoztunk, és örömmel nyugtázzhatjuk, hogy az ENSZ statisztika a 26. helyre sorol bennünket az egy főre eső nemzeti jövedelem alapján.

Elért eredményeink, életünk minősége – közvetlenül életszínvonalunk – megtartásának és fejlesztésének kulcskérdése tudományos–technikai színvonalunk további emelése, a műszaki fejlesztés meggyorsítása.

Gazdaságunk teljesítőképességének növeléséhez elsősorban innovációs készségünket kell – minden szinten – erősítenünk. A műszaki fejlesztés ugyan elsősorban a vállalatok feladata, azonban az államnak irányító és

mozgósító szerepet kell vállalnia, ki kell tűznie a távlati irányokat: meg kell találni a vállalatokat elsősorban mozgató piaci önszabályozás és az állami irányítás optimális kombinációját.

Az innovációban lényeges szerepe van a műszaki értelmiség fantáziadús, megalapozott alkotókészségének, kreativitásának. E nélkül nincs új sem a konstrukciókban, sem a technológiákban és így nélküle gazdaságunk nem lenne képes lépést tartani a mai kíméletlen világversenyben.

Az 1973. évi olajárrobbanással kezdődő és azóta gyorsan változó világgazdasági helyzetben a világpiacon felértékelődtek a nyers- és alapanyagok, míg a hagyományos vagy közepes technológiai színvonalon álló késztermékek leértékelődtek. Az olajáraknak, a nyers- és alapanyagok árának emelkedésével lényegében csak a fejlett technika, a gyors és színvonalas termékváltás tud lépést tartani, amit az iparilag fejlett országok idejében felismertek.

A világgazdaság értékrendjében tehát a fejlett technika felértékelődött: a fejlődés gócaivá a nagy szellemi munka tartalmú termékek váltak. A tudományos és technikai eredmények az ipari termelésen kívül gyökeres változást okoztak a mezőgazdaságban és a szolgáltatásban egyaránt, lehetővé téve – többek között – az iparszerű termelést.

Azt hiszem, mindannyiunk előtt világos, hogy mi a teendő. Az MSZMP Központi Bizottságának legutóbbi, ez év április 12–13-i ülésének határozata a többi között kimondta:

„Gazdasági problémáink megoldása, a szocialista építőmunka eredményes folytatása mindenekelőtt a termelésben dől el. Előrehaladásunk kulcskérdése a műszaki fejlesztés meggyorsítása, a munka termelékenységének növelése, a minőség és a munkakultúra javítása és mindezek révén a termelés jövedelmezőségének és versenyképességének fokozása. A fejlesztési forrásokat elsősorban rekonstrukciókra, a műszaki színvonal emelésére, a technológia korszerűsítésére, az anyag- és energiagazdálkodás racionalizálására kell fordítani”.

Az előttünk álló feladatok végrehajtásához nagyon sok ismeretre van szükség; tudnunk kell, hogy mi történt a világban, mit fedeztek fel, milyen irányba kutatnak, haladnak. A szükséges információkat már régen nem tudja a kutató, fejlesztő – vagy akár gazdasági irányító – apparátus a saját erejéből összeszedni. Ezért a műszaki fejlesztés meggyorsításában az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtárnak több vonatkozásban is fontos szerepe van, kellő szervezés esetén döntő szerepe is lehet.

Mire gondolok?

Őnök azok, akiknek a legszélesebb forrásból állnak rendelkezésükre a műszaki fejlesztéshez, az alkalmazott kutatáshoz szükséges szakirodalmi információk. Ezeket

az információkat azonban *az eddiginél gyorsabban és a felhasználást megkönnyítő formában* kell eljuttatni a fejlesztésben és az irányításban dolgozókhöz.

Közismert, hogy az „információrobbanást” részben az okozza, hogy ugyanaz az információ többszörösen is megjelenik a különböző publikációkban. Nagyon sokat segíthetnek azzal, ha *ezt a többszörözést kiszűrjük*.

Közismert az is, hogy a magyar műszaki értelmiség nyelvtudása nem megfelelő. De még azoknak is, akik 1–2 világnyelvet jól ismernek és azon könnyedén olvasnak, szükségük lehet általuk nem ismert nyelven írt dolgozatok stb. ismeretére. Önöknek kell lehetővé tenni a *jó színvonalú, gyors* és egyes esetekben *lényegre tömörített fordítást*.

Most, amikor a gazdasági környezet hatásaként nagyon meg kell néznünk minden fillér kiadást, és ezért csökkent a nemzetközi szakirodalom beszerzési lehetősége, Önök azok, akik ezt a hátrányt segíthetnek behozni. Röviden: ahogy jobb, több munkát, jobban szervezett munkát kérünk a kutatóktól, fejlesztőktől, *több, jobban szervezett munkát* – információt, szakirodalmat – *kérünk Önöktől is*.

Kedves Elvtársak!

Néhány szóval szeretném felvázolni, hogy gazdasági növekedésünk biztosításához a következő években milyen műszaki fejlesztési feladatokat kell megoldanunk – hiszen Önöknek elsősorban ezekhez a témákhoz kell az információszolgáltatást erősíteni.

A fejlesztésben első helyet kell kapniuk azoknak a fejlesztéseknek, amelyek *saját körükön túl is előmozdítják a gazdasági struktúra korszerűsítését*. Hazánk nem képes a műszaki fejlesztés teljes frontján versenyképesen működni, súlypontokat kell tehát képeznünk. Nagyon fontos, hogy ezeket a súlypontokat helyesen és idejekorán határozzuk meg.

Véleményem szerint népgazdaságunk fejlesztése szempontjából kiemelten kell kezelni a következő területeket: – az elektronikát, az információtovábbítás és -feldolgozás összefüggő eszköz- és megoldási rendszereit; – a mezőgazdasághoz kapcsolódó már ma is ismert eljárásokat és a jövő szempontjából valószínűleg még fontosabbá váló biológiai technológiákat; – azokat az iparágakat, amelyek a termékek minőségének javítását képesek biztosítani; – az energia racionális felhasználását, a gazdaságos anyagfelhasználást, a hulladékhasznosítást és a technológiák korszerűsítését.

A leglényegesebbeket is csupán csak felvillantva, a következő teendőink vannak:

– Távlati energetikai terveinket úgy kell kialakítanunk, hogy energia felhasználásunk az ezredfordulóig a maihoz képest csak 20–25%-kal növekedjék, és növel-

ni kell az energiahordozók között elsősorban a szén és az atomenergia arányát.

- Ne használjunk több anyagot és nálunk se keletkezik több hulladék, mint világgiazi versenytársainknál. A hulladékot is hasznosítanunk kell. Ez a két feladat a népgazdaság minden ágazatában technológiai, konstrukciós és nem utolsósorban szemléleti változtatást követel.
- Csökkenteni kell vaskohászatunkban az energiafogyasztást.
- A mainak kétszeresére lenne indokolt emelni a minőségi acéltermelést.
- Bővíteni kellene a magasabb feldolgozottsági fokú kohóipari termékek termelését.
- Alumíniumiparunkban törekedni kell a magyar–szovjet együttműködés fenntartására.
- Feldolgozóiparunknak fel kellene számolni a – főleg minőségi – teljesítményhiányt: el kellene érnie, hogy ne kelljen lényegesen több ipari terméket importálnunk, főleg a fejlett tőkés országokból, mint amennyit hazai ipari termeléssel ellensúlyozni képesek vagyunk. Gépiparunk – amely az elmúlt években képes volt pl. az NC gépek gyártásának a megvalósítására – bizonyosan ezt a feladatot is képes lesz végrehajtani. Ennek érdekében például:
 - = létre kell hozni elektronikai alkatrésziparunk bázisát, meg kell teremteni a befogadó kultúrát, a felhasználási készséget – hiszen termékeink külgazdasági versenyképessége mindinkább a bennük alkalmazott elektronikától függ;
 - = a közúti járműgyártásban anyag- és energiatakarékos megoldásokat kell keresni; csökkenteni kell a káros emissziót, nagyobb utaskényelmet és biztonságot, kisebb karbantartási igényt kell célul kitűzni;
 - = csökkenteni kell termékeink súlyát, ami a minőségi ötvözetek nagyobb arányú felhasználásával is elősegíthető.
- Jelenlegi műanyagtermelésünket lényegesen növelhetjük – egy évtizeden belül meg is kétszerezhetjük – a ma még nem hasznosított nyersanyagok felhasználásával és a magyar–szovjet együttműködés lehetőségeinek kihasználásával.
- Növelni kell a gyógyszer- és növényvédőszergyártásunk versenyképességét; a jelenleginél több originális gyógyszerrel kell megjelennünk a piacon.
- Az élelmiszergazdaságban – a biológia, a modern agrotechnika és a kémia eredményeinek felhasználásával – az ezredfordulóra a terméshozamokat másfélszeresére kell növelnünk.
- Feltétlenül nagy lépést kell előre tenni a hírközlés – elsősorban a telefonellátottság – területén.

Műszaki fejlesztésünk fő céljainak kitűzésekor számításba kell vennünk, hogy a magyar gazdaság mérete, teljesítőképesége, belső piaca és természeti adottságai

miatt *nyílt gazdaság*. Ebből következik, hogy részvételünk a nemzetközi munkamegosztásban nemcsak szükségzerű, de hasznos is. Műszaki fejlődésünkben a KGST kapcsolatok szerepe meghatározó. Ez az együttműködés kellő előkészítéssel még igen sok helyen bővíthető, hatékonyabbá, számunkra előnyössé tehető. Ugyancsak helyes fenntartani – és ahol szükséges, bővíteni – a kapcsolatokat a fejlett tőkés országokkal is. Nagy figyelmet kell fordítani a fejlődő országokra, azok igényeire, műszaki kultúrájukra, annál is inkább, mert külgazdasági törekvéseink eléréséhez számos lehetőséget nyújtanak.

Befejezésül az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár működésének továbbfejlesztéséhez kívánok néhány megjegyzést fűzni.

- Törekedjék a gyors, szelektív és az igényekhez illeszkedően feldolgozott információk szolgáltatására.
- Fordítson gondot a meglévő központi K+F adatbázisok működtetésére, ha szükséges, újak létrehozására és karbantartásukra.
- Segítse elő a korszerű információs technológia hazai elterjesztését és növelje szerepét a műszaki információs kultúra hazai fejlesztésében.
- Erősítse az intézmény országos koordináló szerepét mind a hazai műszaki információs szolgáltatásban, mind a műszaki könyvtári munkában, mind pedig a nemzetközi tudományos–műszaki információs együttműködésben.

A magunk részéről számítunk az intézmény nagyobb közreműködésére az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság feladatainak ellátásában.

Az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár – az elmúlt 100 év alatt bár különböző neven – szolgálta és szolgálja a műszaki fejlesztést sajátos eszközeivel, módszereivel, kapcsolataival. Százéves fennállásának mottójául nagyon helyesen választotta a „műszaki haladás szolgálatát”! Ennek tükrében minden bizonnyal meglátja mai tennivalóit és a következő években is változatlanul hasznos segítője lesz műszaki fejlődésünknek.

Köszönöm figyelmüket!

Kedves Elvtársnők és Elvtársak!

Most felolvasom Lázár György elvtársnak, a Minisztertanács elnökének Önökhöz intézett levelét (1. melléklet).

*

Engedjék meg, hogy átadjam Önöknek a *Jubileumi Oklevelet*, amelyet a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa adományozott az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtárnak alapítása 100. évfordulója alkalmából (2. melléklet).

MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG MINISZTERTANÁCSA
ELNÖK

Országos Műszaki Információs
Központ és Könyvtár

B u d a p e s t

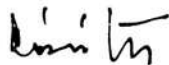
Kedves Elvtársak!

A Magyar Népköztársaság Minisztertanácsa nevében tisztelettel köszöntöm a megalakulásának 100. évfordulóját ünneplő Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár vezetőit, munkatársait, a politikai és a társadalmi aktivistákat. Köszöntök mindenkit, aki tehetségével, tudásával, szorgalmával hozzájárul az intézmény hazai és nemzetközi rangjának öregbitéséhez. Amikor az elért eredményekhez gratulálok, egyuttal arra kérem Önöket, hogy lépést tartva a szakterületükön is mind jobban növekvő követelményekkel, a tudományos-műszaki-gazdasági információk feldolgozásával és gyors közreadásával mint a múltban, a jövőben is segítsék elő népgazdaságunk fejlesztését, szocialista céljaink elérését.

Felelősségteljes munkájukhoz a Kormány és a magam nevében sok sikert, jó egészséget kívánok.

Budapest, 1983. június 10.

Elvtársi üdvözlettel

/ Lázár György /

JUBILEUMI OKLEVÉL

A

MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG MINISZTERTANÁCSA

ADOMÁNYOZZA

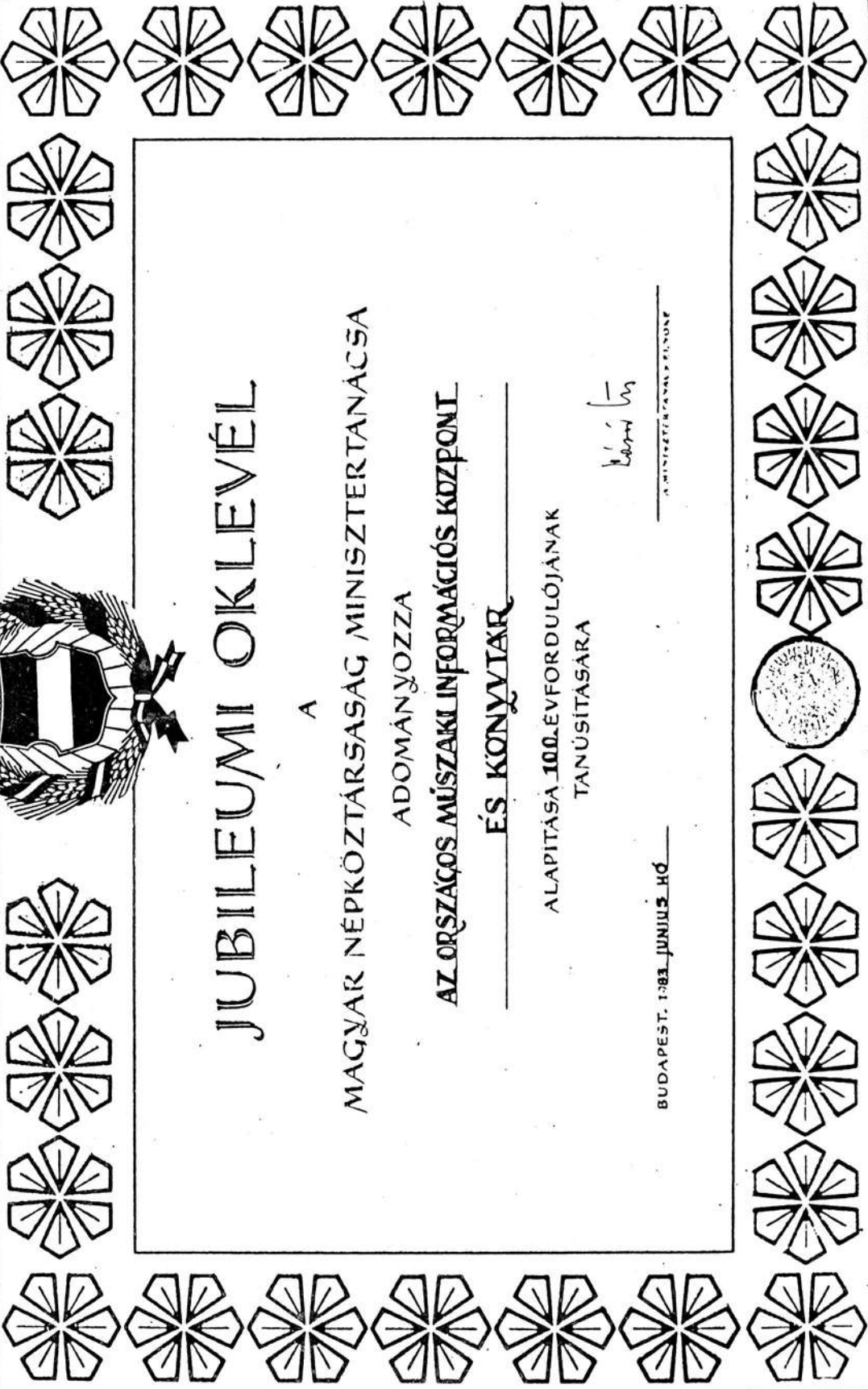
AZ ORSZÁGOS MŰSZAKI INFORMÁCIÓS KÖZPONT
ÉS KÖNYVTÁR

ALAPÍTÁSA 100. ÉVFORDULÓJÁNAK
TANÚSÍTÁSÁRA

Kovács

BUDAPEST, 1981. JUNIUS 10.

A MINISZTERTANÁCS ELNÖKE

Korcsof András

a Művelődési Minisztérium államtitkára

Tisztelt ünnepi ülés!
Kedves Elvtársnők, Elvtársak!

A művelődési Minisztériumnak, mint a könyvtárügy ágazati felügyeletét ellátó tárcának nevében üdvözlöm a fennállásának századik évfordulóját ünneplő Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár valamennyi dolgozóját, a centenáriumi ünnepség minden résztvevőjét.

Az évszázaddal ezelőtt életre hívott jogelőd intézményt, a Technológiai Iparmúzeumot és annak szakkönyvtárát azért hozták létre a kor haladó törekvésű politikusai, gazdasági szakemberei, hogy az a maga sajátos eszközeivel segítse az 1867-es kiegyezést követő hazai iparfejlesztés állami célkitűzéseit, szélesítse a születőben lévő hazai ipar szakembereinek szakmai horizontját. Az intézménynek már akkor is fundamentális fontosságú egysége volt a mai mércével nagyon szerény gyűjteményű, de nyilvános és szolgáltatni kész szakkönyvtár, amely később gyorsan gyarapodva egyre önállóbb életet élt, egyre kiterjedtebben járult hozzá alapításának célkitűzéséhez, a hazai ipar fejlesztéséhez.

Jubiláns intézményünk elődjének megszületése természetesen nemcsak a fejlődő magyar ipar szempontjából volt jelentős esemény, hanem egész kulturális és művelődési életünk története szempontjából is említést érdemel. Abban a – felszabadulásunkig húzódó – korszakban, amikor néhány nagy könyvtár – szűk olvasórétegre korlátozott – lehetőségeitől eltekintve az átlagpolgár nem juthatott hozzá a számára korszerű és világszínvonalon álló ismeretekhez, aligha lehet túlbecsülni annak jelentőségét, hogy ez az intézmény megalapításától kezdve mindvégig *élő és demokratikus könyvtár volt*. Valamennyi megjelenési formájában, akár önálló könyvtárként, akár múzeummal vagy tájékoztatási központtal való „szimbiózisban”, lételemének tartotta a nyitottságot, a szolgálatát.

És még ezt a nyitottságot, ezt a szolgáltatói viselkedést sem valamiféle várakozó passzivitás jellemezte, sokkal inkább az igények állandó, éber figyelemmel kísérése, a könyvtár legjobb értelemben vett propagálása, minél szélesebb körű megismertetése. Adatok egész sorával volna könnyen bizonyítható, hogy már fennállásának legkorábbi szakaszában, s azóta is viszonylag széles felhasználói kör és nagy forgalom jellemezte az intézmény munkáját.

Az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár vállalja, folytatja és tágabb dimenziókba helyezi ezt a megtisztelő hagyományt. Erről a könyvtár kiemelkedő forgalmi adatai, a 16 ezer beiratkozott olvasó, az évente 300 ezer darabra rúgó állományforgalom éppúgy tanúsít

mint a kiadványok, szolgáltatások több tízezer előfizetője, a 800 ezer szakfordítás és a másfél millió oldalt kitevő másolatkészítési munka.

A minél szélesebb körre kiterjedő igények, a szó szoros értelmében vett teljes nyilvánosság demokratikus hagyománya mellett a kor színvonalának való megfelelés igénye az intézmény másik megörzött és továbbfejlesztett öröksége. Színvonalas formában nyújtani tájékoztatást a legfrissebb és legfontosabb eseményekről, ismeretekről: ez volt mindig az intézmény szakmai népszerűségének és elismertségének, vonzerejének legfőbb oka és biztosítéka, hiszen nem is lehetett más.

Régebbi és újabb állományának értékei egyaránt azt sugallják, hogy az elődök és utódaik éppúgy figyeltek a nemzetközi eredményekre, az élenjáró ismeretek megjelenésére, kutató–fejlesztő tevékenységre, mint a műszaki termelési terület által felvetett gyakorlati tennivalókra.

Ez a nemzetközi kitekintés, a mindenkori élvonal szemmel tartása és lehető legnagyobb mértékű megközelítése szerencsés módon nem csak a gyűjtésen, feltáráson, szolgáltatáson, tájékoztatáson érződött, de a mindehhez alkalmazott módszerekben és eszközökben is. Nem volt véletlen, hogy a két világháború között végrehajtott könyvtárszervezési reformok, az Egyetemes Tizedes Osztályozás bevezetésére és szélesebb körű használatára, a dokumentáció meghonosítására irányuló erőfeszítések kivétel nélkül mindig a legfejlettebb könyvtári–tájékoztatási eljárások meghonosítására irányultak, ezzel is javítva, fejlesztve az intézmény munkáját.

Fokozottan ez a helyzet a mai Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtárban. Az a sokféle kezdeményezés, amely az intézmény legutóbbi éveire rendkívül jellemző, egyrészt a kiadványok és szolgáltatások tartalmi értékét kívánja emelni, másfelől pedig a tájékozódás és tájékoztatás hazai lehetőségeit kitégíteni és meggyorsítani.

E mostani jubileum alkalmából kétszeresen is hiba volna nem szólni arról a rendkívül fontos szerepről, amelyet ez az intézmény a magyar könyvtári rendszer fejlődésében, jelenlegi színvonalának elérésében játszott. A használói igények mindig készséges figyelembevételével, a legkorszerűbb technika és technológia alkalmazására irányuló törekvések logikusan vezettek ahhoz, hogy az egész hazai műszaki kutatás–fejlesztés és termelés könyvtári kiszolgálási rendszerében központi feladatkört kapjon, vállaljon az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár. Az azóta a természetes fejlődés következményeként megszűnt műszaki–termelési könyvtárhálózat létrehozása és felfejlesztése egyike volt az intézmény olyan eredményeinek, amely tán egyedül is indokolná e mostani ünnepség fényét.

Mint annyi más vonatkozásban, itt is elmondhatjuk: az intézmény vállalja örökségét, s az azóta megváltozott körülményekhez leginkább igazodó megváltozott formában: *a műszaki szakterület könyvtárainak koordinációs*

központjaként. Az ehhez kapcsolódó funkciók kialakításában és ellátásában persze sok még az elvégzendő feladat. De az út, amelyen ez a munka itt megindult, ismét azt igazolja, hogy a hagyományokhoz méltóan, azokat tudatosan vállalva folyik a munka.

Ünnepelő és ünnepelt intézményünk eme központi, a szó legigazibb értelmében országos szerepköre és tevékenysége sok más területen megmutatkozik. Fokozatosan kialakított és megerősített kapcsolatai, amelyek az ipar szakkönyvtáraival, a műszaki felsőoktatási intézmények könyvtáraival éppúgy eredményesekké váltak, mint nemzetközi könyvtárunkkal. E kapcsolatai egyre határozottabban jelölik ki helyét az együttműködésen, munkamegosztáson alapuló magyar könyvtári-tájékoztatói rendszer tevékenységének egészében. Korunkban, amikor immár végképp és visszafordíthatatlanul lehetetlenné vált, hogy egyetlen intézmény – még a műszaki tudományok egészénél sokkalta szűkebb szakterületen is – egyedül legyen képes minden szükséges dokumentum összegyűjtésére, feldolgozására, minden szükséges szakmai tájékoztatás megszervezésére, egyre növekvő jelentősége van annak is, hogy az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár milyen mértékben és milyen módon vesz részt a könyvtárak és más tájékoztatói intézmények közti információcserében, információáramoltatásban.

Éppen, mert tudjuk, látjuk, hogy az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár tudatosan és hosszútávú programként kész folytatni mindazokat a kezdeményezéseket, amelyekre méltán büszkén emlékezik e jubileuma alkalmából is, nem tekinthető tán ünneprontásnak, sőt éppen az ünnepi fény emelésének az, ha utalunk arra is: mit vár, mit kér a művelődésügyi igazgatás és az egész művelődésügy az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár vezetésétől és munkatársaitól. Tehetem ezt annál nyugodtabb szívvel, mert tudom: egyazon cél érdekében dolgozunk mi itt valamennyien: a magyar műszaki kutatás-fejlesztés, a magyar ipar színvonalának emelését, versenyképességének és teljesítményének fokozását kívánjuk segíteni, saját eszközeinkkel.

Nem csak a könyvtárügy, de a műszaki felsőoktatás felügyeletét is ellátó tárcánk képviselőjeként hadd helyezzem a hangsúlyt elsőként arra: miben szeretnénk leginkább tovább erősíteni az e téren kialakult kapcsolatokat. Érdekközösségünket itt sem kell részletesen bizonygatni, hiszen az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár szolgáltatásainak felhasználói nagyrészt éppen azok lesznek, akik most, meg a jövőben műegyetemeinken, műszaki főiskoláinkon tanulnak. Meghatározóan fontosnak érezzük ezért a jövőben is, hogy felsőoktatási intézményeink hallgatói minél hamarabb megismerkedjenek az intézmény tevékenységével, lehetőséget és kedvet kapjanak a könyvtár használatára, a szolgáltatások igénybevételére. Úgy érzem, hogy ebben

a vonatkozásban talán felfokozott erővel kell hogy érvényesüljön az intézmény *hagyományos szolgáltatás-központúsága, céltudatossága*, talán még akkor is, ha egyes esetekben ez a szűken értelmezett prosperitás, az azonnali megtérülés, *jövedelmezőség ellen hat.* Megszoktuk már, hogy az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár elődeihez hasonlóan, hosszútávú tervekkel és koncepciókkal rendelkezik, s hogy a nagyívű gazdasági szintű szellemi haszon érdekében kész áldozatok vállalására is.

Szóltam már az erre az intézményre hagyományosan jellemző, igen nagy múltra visszatekintő *demokratizmusról.* Utalnom kell arra is, hogy ezt a demokratizmust szocialista rendszerünk szükségképpen felerősíti, s hogy e téren semmiképp sem áll szándékunkban visszalépni. Valamennyi szocialista ország vezetése joggal érzi alapvető kötelességének a leglényegesebb művelődésügyi szolgáltatások *ingyenességét, mindenki számára való hozzáférhetőségét.* És úgy vélem, teljes joggal soroljuk a jövőben is e szolgáltatások körébe a nyilvános könyvtárak alapszolgáltatásait. Az ezekkel kapcsolatos költségek áthárítása a könyvtárak olvasóira, használóira nem csak jogilag lehetetlen, de ami ennél is sokkal fontosabb: politikailag és társadalmilag is súlyos hiba volna, amely ráadásul az állami költségvetést is csak látszólag mentesítené valamelyes tehertől. A valóságban ez a megoldás egyszerre bizonyulna antidemokratikusnak és pazarlónak is.

A másik ilyen kérésünk szintén beilleszkedik az intézmény egész eddigi tevékenységébe s az általunk ismert terveibe is: *a szolgáltatások összetett, komplex és a lehetőségek határain belül teljes voltának fenntartását és további erősítését várjuk el* az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtártól. Valamennyien tudjuk, nem is szükséges bizonyítani, hogy igazán eredményes, hatékony információs szolgáltatás a hozzá illeszkedő *dokumentumháttér nélkül nem nyújtható*, nem tartható fenn. Azt is valamennyien tudjuk, hogy e dokumentumháttér biztosítása ma sokkal nehezebb, mint korábban bármikor, s jobban igényli *a könyvtárak együttműködését*, a könyvtárközi kölcsönzési rendszer működését, mint korábban. Az ésszerűség, a gazdaságosság és a takarékoság szempontjait is felesleges hangsúlyozni ezen a helyen: ez az intézmény mindig az első között volt e követelmények érvényesítésében. Azt kérjük, hogy tevékenysége, törekvései a jövőben is vegyék figyelembe – partnerként és felhasználóként egyaránt – azokat a műszaki profilú könyvtárakat, amelyek szintén a közös célok érdekében tevékenykednek. Nagyon fontosnak tartjuk, hogy a jövőben se maradjon magára az intézmény tájékoztató szolgáltatásainak az a felhasználója, aki a számítógépes információkeresés ésszerű követelményeként immár magukat az információhordozókat, dokumentumokat keresi, amint-

hogy az sem, aki ezek birtokában – nyelvi korlátok sajnálatos eredményeként – sem képes a szükséges információk megszerzésére.

Kormányzatunk az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központot, e mai intézményt akkor így hívták, fennállásának 75. évfordulóján a Munka Vörös Zászló Érdemrenddel tüntette ki. A mai, századik évfordulós ünnepségen se feledjük: az intézményt folyamatosan kötelezte, mindmáig kötelezi és a jövőben is kötelezni fogja a huszonöt évvel ezelőtti magas szintű elismerés.

A Művelődési Minisztérium nevében gratulálok a jubiláns intézmény vezetésének, minden dolgozójának. Biztosíthatom Önöket, hogy a 100 év nemes hagyományaihoz méltó törekvések megvalósításában számíthatnak támogatásunkra.

Munkájukhoz sok sikert kívánok!

Köszönöm figyelmüket!

*

Ágoston Mihály

az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár főigazgatója

Tisztelt jubileumi ünnepi ülés!

A megemlékezés visszapillantó szavai elhangzottak. Méltattuk tisztos elődeinket, felmértük, hogy honnan indultunk s hová jutottunk. Elismerést keltő az eredmény, joggal büszke az, aki ma ilyen örökség birtokosa. Intézményünk minden dolgozója büszke is, ezért gondal ápoljuk múltunkat, hagyományainkat. Nem lenne teljes azonban az ünnep és nem érdemelnék meg a jubileumon méltatott örökségünket, ha csak múltunk lenne, és jelenünkben nem a tudatos jövőnket formálnánk.

Az intézmény elmúlt 100 éve is egybeforr az ipar, a technika hazai fejlődésével, mert valós társadalmi igény hozta létre és sarkallta fejlődését. A tudományos és technikai forradalom mint napjaink valós társadalmi fejlődése, a műszaki információ termék jellegének megerősödése, értéknövekedése, az egész emberiség jövőjét befolyásoló stratégiai eszközzé válása tartalmában új szerepet formált az információs intézmények számára. A megismerési folyamatok felgyorsulása, az információk hatalmasra növekedett és tovább duzzadó mennyisége, az ismeretszerzés határainak explozív növekedése nemcsak a halmozódó ismeretanyagban igényel új, gyors és megbízható tájékozási lehetőségeket, hanem minőségleg is új követelményeket támaszt az itt dolgozók felé. Napjaink fontos kérdései információigényesek, a műsza-

ki tájékoztatás szerepe, felelőssége megsokszorozódott, és a hasznosításában kialakult verseny a világ egyik új kihívása lett.

A tudomány termelőerővé válása, a felfedezések és a gyakorlati alkalmazások közötti idő erős csökkenése, az állami és a gazdasági irányítás sajátos információigénye, a technika modern irányainak rohamos fejlődése gyökeresen új követelményeket szab az információs szakemberek felé. A tájékoztatás tudományággá vált, informatikai társadalomról beszélünk, ha a jövőt emlegetjük.

A technikai fejlődésben élenjáró országokhoz képest e tekintetben hazánkban mutatkozó elmaradás fájóbb és érzékenyebb hátrányt okozhat, mint bármely más lemaradásunk. E felismerés szabja meg jelen és jövő feladatainkat.

Tisztelt ünnepi ülés!

A magyar műszaki–gazdasági információs intézményrendszer átalakulásának küszöbén vagyunk! Az országnak szüksége van egy önkifejtésre képes, egészséges versenyszellemű, önelértésre orientált, a világ tájékoztatási versenyében is helytálló információs iparra. E nélkül nem lehetünk képesek megőrizni vagy növelni nemzeti értékeinket, és elveszithetjük a világ irántunk tanúsított megbecsülését.

Intézményünk – ha némi késéssel is, de még pótolhatóan – felismerte szerepe jelentőségének növekedését, és nagy ütemben megkezdte elmaradásai bepótlását. A közelmúlt és a jelen feladataival és eredményeivel elszámoltunk már. Engedjék meg, hogy ez alkalommal csupán karakterfeladataink közül azt a néhányat emeljem ki, melyek a *jövő formálásában* hosszabb távon is erőfeszítéseket igényelnek.

Megállapítható, hogy munkánk minden vonatkozásban nagy változásoknak van kitéve. Még az örök változatlanak tűnő könyvtárunk – a jubiláló történelmi örökségünk hordozója – is megújul. Az új információhordozók és a számítástechnikai eszközeink csupán kezelési, kiszolgálási változást jelentenek. Fontosabb tartalmi különbség, hogy a könyvtári állomány struktúrája is átalakulást mutat. Megváltoztak a könyvek, folyóiratok, kutatási jelentések és fordításmások belső, egymás közötti arányai és kölcsönzésük forgalmi adatai. Mérjük és értékeljük e változásokat, hogy e nagy múltú, nélkülözhetetlen és mással pótolhatatlan szolgáltatásunk lépést tartson az igényekkel. Óvjuk minden erőnkkel a gazdasági élet viharaival szemben, hogy állománya a szükséges mértékig gyarapodjon és soha ne csorbuljon.

Elhatároztuk, hogy munkánk tartalmi értékét tovább fokozzuk, hazánk szakemberei számára a technikai

fejlődés világtendenciáit jobban kiemelő, a hazai aktuális és hosszútávú tennivalókra egyaránt exponáló információs munkát fejlesztünk ki.

Az utóbbi években az irányítás műszaki információellátása terén is fokoztuk a tájékoztatási munkát. Létrehoztuk a felső szintű irányítás ilyen célú folyóiratát, kereteinkben folyik a kutatás–fejlesztés irányítási információs rendszerének számítógépes fejlesztése, korszerűsítjük a közép szintű iparirányítás tájékoztatását és megkezdjük az Államigazgatási Szervezési Intézettel közösen a magyar közigazgatás hasonló ellátását szolgáló kiadvány megjelenésének előkészítését. A műszaki szakemberek széles rétege számára is több új tájékoztató kiadványt alakítottunk ki. Ilyenek a *Mikroelektronikai Gyorstájékoztató*, a *Biotechnológia*, a *Robottechnika* és több más, folyamatban vagy előkészületben lévő újabb kiadványunk.

Számításba vettük, hogy az információszolgáltatás fejlesztésében nemcsak a jeladó rendszert kell korszerűsíteni, hanem új értékeket magunk is teremthetünk abból a szakmai világképből, mely bennünk alakul ki a világszakirodalom hazai megjelenése során. Talán ez az egyik legigéretesebb kezdeményezés, mert kibontakoztatja a tájékoztatási szakemberek alkotó kedvét, és munkájuk eredménye a hazai kutató–fejlesztő munkában közvetlenül hasznosítható és értékelhető. Ilyen kezdeményezés volt a különböző tanulmányok, prognózisok, elemzések és döntéselőkészítő javaslatok készítése, amelyek – reméljük – még sok meglepetést hoznak majd a magyar szakemberek és intézmények számára.

Hosszabb távú kitekintésben elkerülhetetlen a hazai teljes információspektrum belső arányaival szemben támasztandó követelmények újrafogalmazása. Már ma is ellentmondásos a hazai primer szakirodalmi kép, mind a kiadott folyóiratok, mind a megjelenő publikációk tekintetében. Az információs intézmények munkája elszigetelődött e gondoktól, a tájékoztatásban indokolatlan hiányok és tarthatatlan átfedések keletkeztek. A primer folyóiratainkban kialakult helyzet torzító hatású, mert a valóságosnál rosszabb arányt sugall a hazai műszaki tudományos és ipari eredményekről, és vagy csak hézagosan, esetlegesen, vagy pedig értelmetlenül felnagyító átfedésekkel informál a magyarországi műszaki munkákról.

Elkerülhetetlen számot vetnünk azzal a ténnyel is, hogy a technikai fejlődéssel arányosan az informálódási igények is változnak. Az elmúlt száz évben a primer folyóiratok számának és terjedelmének növekedésével arányosan fejlődtek a szekunder kiadványok, a referálólapok. Az utóbbi húsz évben e két tájékoztatási forma egyre inkább konvergált egymáshoz. Nagy valószínűséggel prognosztizálható, hogy a jövő szakirodalmi kiadványai elhagyják a merev elkülönülést, és az ötvözetek széles és színes választéka fogja a szakembereket megnyerni.

Elhatároztuk egy nagyszabású önkísérlet megvalósítását. Azt a kísérletet, hogy a társadalmi–gazdasági rendszerünkben megszokott központi gondoskodás igénybevétele helyett *önerőnkől tartjuk fenn és fejlesszük tovább szolgálatunkat*. Az első két év eredményei terveinket is felülmúlták, és ma már nemcsak esélyeink, hanem jól meghatározott és némi váratlan akadály leküzdésére is képes, kiszámított lépéseink vannak a hátralevők elvégzéséhez.

Nem fogadjuk el azt a megállapítást, hogy a magyar szakemberek hasznos mondanivalója az emberiség számára csupán olyan arányú lehet, mint lélekszám-arányunk a Föld összlakosságában.

Elhatároztuk, hogy megkeressük és összegyűjtjük mindazt a hazai szellemi eredményt, amely ellensúlyozni képes azokat az értékeket, melyeket információs munkánkhoz a világ fejlett országaitól szerzünk be. E téren sikerült megerősítenünk és bővítenünk korábbi külkereskedelmi munkánkat és jogos reményünk, hogy a tervciklus végére el fogjuk érni az általunk felhasznált információs importtal egyenlő mértékű szellemi exportot.

Tisztelt ünnepi ülés!

Az említett karakterfeladatok és érintett problémakörök még ilyen néhány mondatos felvázolással is szinte riasztó méretű elvégzendő munkát vetítenek elénk.

Vannak már a birtokunkban korszerű technikai eszközök, melyek most is, és később még nagyobb mértékben segítik a növekvő feladatok megoldását; de a siker nem ezeken az eszközökön múlik. Létezésük hasznos, szükséges, de nem elégséges feltétele dolgainknak. Azokra a kiművelt emberfőkre van a legnagyobb szükségünk, akik akarják is és képesek is elvállalni, hogy egy megújuló világban a műszaki információ társadalmi jelentőségéhez méltóan az ország jövőjét is befolyásoló felelősségteljes szolgálatot végezzenek.

E szolgálat mai feladatai is nagyon megtisztelőek, nemesek, de nehezek. Csak a most említettek közül is az önkísérlet jellegűek olyanok, hogy tapasztalataik az egész hazai információszolgáltatási intézményrendszer korszerűsítésének alapjául szolgálhatnak. Ma még gyakran ütközünk önalkotta korlátainkba, olykor szívesen feladnánk a küzdelmet és fogadnánk el megoldást kiterjedtebb, általánosabb vagy magasabb szinten megosztott felelősséggel. De ez a lehetőség tovatűnt, nemcsak saját jelenünkért, hanem sokak jövőjéért is felelős ez a szakma. Miközben megküzdünk mai gondjainkkal, tetteink az ezrefordulót formálják, s ez alatt nem várhatunk sem jóváhagyásra, sem felelősségünket csökkentő irányítási döntésekre. Vállalnunk kell hivatásunkat éppúgy, mint nagy elődeink, akik nagyszerű vállalkozásaikkal tették lehetővé mai jubileumunkat!

Ha a majdan jubiláló utókortól munkásságunkért olyan megbecsülést várunk, mint ahogyan az intézményt alapító és hasznosságát kibontakoztató elődeinket most becsüljük, magunk sem hátrálhatunk meg attól a nehéz

feladattól, hogy ezt a társadalmunk és gazdaságunk, de talán egész jövőnk számára nagyon fontos munkát maradéktalanul elvégezzük!

*

G. I. Marcsuk*

A Szovjetunió Tudományos és Műszaki Állami Bizottságának elnöke

A Szovjetunió Tudományos és Műszaki Állami Bizottsága szívélyesen üdvözlöi a Magyar Népköztársaság Országos Műszaki Információs Központját és Könyvtárát alapításának 100. évfordulója alkalmából.

Fennállása alatt az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár értékes tudományos–műszaki irodalmi gyűjteményt hozott létre, és információs és

könyvtári tevékenységével aktívan segíti a Magyar Népköztársaságban a tudomány és technika fejlődését.

Mint korszerű információs központ aktívan részt vesz a nemzetközi rendszerekben, elősegítve a szocialista országok információs tevékenységének integrációját, gyümölcsözően együttműködik a vezető szovjet tudományos–műszaki információs szervekkel és könyvtárakkal.

Az Országos Műszaki Információs Központot és Könyvtarat érdemeinek megfelelően magasra értékelik a Szovjetunióban.

Kedves elvtársak, további sikereket kívánunk Önöknek munkájuk még tökéletesebbé tételében!

* Felolvasta: N. V. TURTANOV, a Szovjetunió Tudományos és Műszaki Állami Bizottsága Tudományos–Műszaki Információs és Propaganda Igazgatósága vezetőjének helyettese.

Közljük előfizetőinkkel, hogy a következő számunk szeptember hónapban, összevont 8–9. számként jelenik

meg